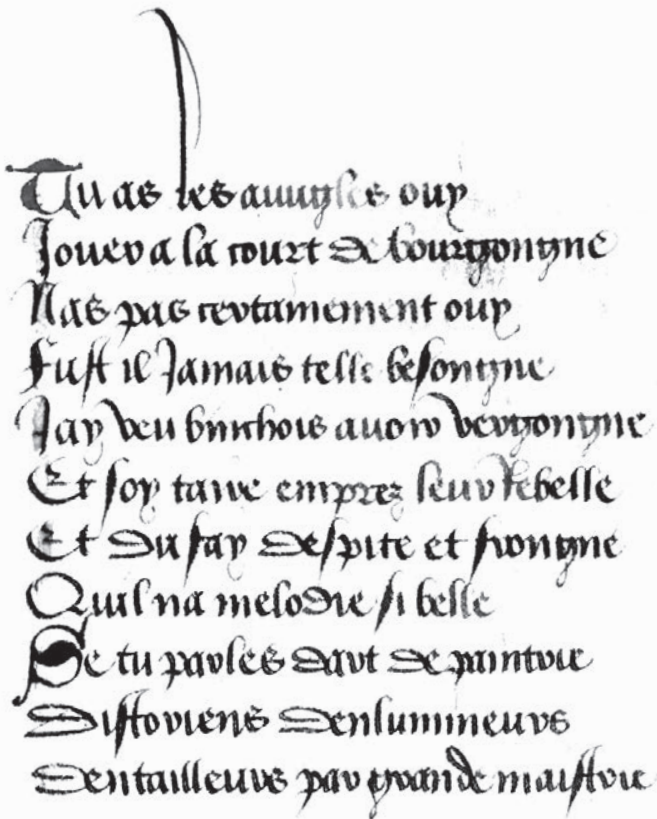

Passie van de Stemmen

09/05 — 12/05/2019

Quas les auuyles ouy
Jouera la court de bourgonyne
Nas pas reytamment ouy
Fust il Jamais telle besonyne
Jay deu bnrhois auow deuyonyne
Et soy tave empres seuy febelle
Et du fay de spite et fronyne
Quil na melodie si belle
De tu paroles d'art de p'ntoie
D'istoyens de nulmeurs
Dentailleurs par grande maistoye

Passie van de Stemmen

*Onder de Hoge Bescherming
van Hare Majesteit
de Koningin van België*

	Woord vooraf	2
09/05	Collegium Vocale Gent	5
10/05	InAlto	19
11/05	Sollazzo Ensemble	31
12/05	Cappella Mariana	45
	Praktische informatie	56
	Partners	57

Woord vooraf

Beste luisteraar,

Tijdens deze tiende editie van het festival *Passie van de Stemmen* staat opnieuw de polyfonie of meerstemmige vocale muziek centraal. Namens 30CC en de Alamire Foundation heet ik u daarbij van harte welkom. Samen met ons gaat u tijdens deze vierdaagse, enerzijds, muziek ontdekken die sinds eeuwen niet meer heeft geklonken en, anderzijds, composities opnieuw beluisteren die op de een of andere manier een nieuwe frisse lezing hebben gekregen en zo elke keer opnieuw uitermate boeiend blijven.

We kiezen daarbij bewust voor de jonge generatie. De ensembles InAlto en Sollazzo zetten beide in op de *Historically Informed Performance* en het daarmee verbonden onderzoek, nodig om telkens opnieuw te ontdekken en muziek uit de middeleeuwen en renaissance die jaren onder het stof lag, te doen herleven. Cappella Mariana uit Praag onderscheidt zich tussen de ensembles uit Tsjechië als het aankomt op het uitvoeren van polyfonie uit Europese bronnen. Ook bij hen zien we een constante zoektocht naar nieuwe literatuur en een duidelijke keuze om geen enkel van de platgetreden paden te gaan bewandelen, integendeel.

Een van onze Vlaamse topensembles, deze keer Collegium Vocale Gent, mocht als opener op deze feesteditie niet ontbreken. Philippe Herreweghe is doorheen zijn loopbaan steeds op zoek gegaan naar dat muzikale moment waarop vanuit de rijke traditie van de Franco-Vlaamse polyfonisten de fakkel wordt overgenomen in Italië, er een nieuwe manier van componeren ontstaat en de prille barok tot bloei komt. Een moment waarop de tekstexpressie een prominente rol speelt en nu en dan bijna de muziek verdringt. Met zijn versie van de madrigalen van Monteverdi brengt het ensemble een ode aan de madrigalisten-

polyfonisten die vanuit het Noorden de bergen zijn overgetrokken en als Oltremontani vele componisten, waarvan Claudio Monteverdi er één is, hebben beïnvloed.

In de aanloop naar het polyfoniefestival *Passie van de Stemmen* hebben we ook dit jaar een select gezelschap van internationale zangers ontvangen op de site van de Abdij van Park. Samen met het Koninklijk Conservatorium van Den Haag willen we deze jonge mensen de muzikale taal van de middeleeuwen en de renaissance doorgeven. Ze maakten kennis met onze rijke en unieke bronnen – stuk voor stuk vakkundig vervaardigde en verluchte manuscripten bewaard in KBR, de Koninklijke Bibliotheek in Brussel – en werkten onder leiding van Stratton Bull en Niels Berendsen in het Huis van de Polyfonie, het platform voor praktijkonderzoek van de Alamire Foundation, aan die wondere wereld van de meerstemmigheid.

Dat wij voor de tiende keer op rij ons festival mogen onderbrengen in het prachtige, historische patrimonium van de Stad Leuven, biedt een enorme meerwaarde. Dat wij dat mogen doen samen met onze partners, zorgt ervoor dat wij allen er hier in de beste omstandigheden van kunnen genieten.

Graag dank ik onze partner 30CC en de Abdij van Park voor de bijzonder goede samenwerking. De steun van de KU Leuven, de Stad Leuven en de Vlaamse Gemeenschap wordt eveneens uitermate gewaardeerd. En tot slot, dank aan alle medewerkers, inleiders, vrijwilligers, vrienden, aan de ensembles en de gedreven musici, en aan u, ons gewaardeerde publiek. Geniet van al dat moois!

Hartelijk,

Bart Demuyt
Directeur Alamire Foundation
Curator Passie van de Stemmen

09/05

Collegium Vocale Gent

Abdij van Park, kerk, 20.30u
Concert

Un giro de begl'occhi
Bloemlezing uit Monteverdi's madrigalen

Un giro de begl'occhi

Bloemlezing uit Monteverdi's madrigalen

Als er één componist de overgang van de renaissance naar de barok belichaamt, dan is het wel de in 1567 in Cremona geboren Claudio Monteverdi (1567-1643). In zijn lange loopbaan als violist, zanger, kapelmeester en componist was hij actief in Mantua en Venetië. De eerste zes madrigaalboeken en zijn bekende opera *L'Orfeo* zijn de vrucht van de stimulerende, artistieke (zij het verstikkend feodale) omgeving aan het hof van de Gonzaga's in Mantua, waar Monteverdi in dienst was van 1590 tot 1612. In Venetië was hij dertig jaar lang *maestro di cappella* van de San Marco-basiliek en lag de focus van zijn werkzaamheden eerder op religieuze muziek, ook al dateren nog eens drie madrigaalboeken en een rits magistrale (maar voor het merendeel verloren gegane) opera's uit diezelfde periode.

Elk van de drie muzikale genres waarin Monteverdi actief was – religieuze muziek, opera en madrigalen – balanceert op de dunne scheidingslijn tussen traditie en vernieuwing of was een combinatie van beide werelden. Aan de ene kant stond het polyfone ideaal uit de zestiende eeuw met zijn aan strikte regels gebonden contrapunt, gecontroleerde dissonantie en gelijkheid van stemmen. In die wereld, die Monteverdi in het voorwoord van het Vijfde Madrigaalboek uit 1605 omschreef als de *prima prattica*, domineerde de muziek de tekst. Daartegenover stond de *seconda prattica*, een onomkeerbare evolutie naar een vrijere toepassing van harmonische regels en een toenemende hiërarchie tussen de verschillende muzikale stemmen die zou uitmonden in de monodische stijl en de introductie van de *basso continuo*. In die orde regeerde niet de muziek, maar de expressieve

lezing van de tekst die voor Monteverdi de affectieve onderlaag van de menselijke psychologie naar boven kon brengen.

Deze evolutie is op de voet te volgen in de acht madrigaalboeken die Monteverdi uitgaf tussen 1587 en 1638. In de eerste twee bundels vijfstemmige madrigalen staat het renaissanceprincipe van de *imitatio*, de navolging van interessante modellen (zoals de madrigalen van Marenzio of Luzzaschi) nog duidelijk voorop. Het besef van een juiste tekstkeuze groeit, en werk van vereerde dichters uit het verleden, zoals Pietro Bembo, of tijdgenoten als Torquato Tasso (*Dolcissimi legami*), komt aan bod in éénzelfde volume. *Il Terzo Libro dei Madrigali* uit 1592 is de eerste bundel die Monteverdi publiceerde na zijn aanstelling in Mantua. De schaduw van Giaches de Wert, kapelmeester van hertog Vincenzo Gonzaga (aan wie de bundel was opgedragen), is alomtegenwoordig in de muziek en de voorkeur voor bepaalde dichters. Tasso's klassieke epische poëzie en de lyriek van Giovanni Baptista Guarini, die hij contrapuntisch toonzet (*Occhi un tempo mia vita*), zijn evenredig aanwezig.

Het Vierde en Vijfde Madrigaalboek uit 1603 en 1605 werden waarschijnlijk samen gepland maar staan in sterk contrast met elkaar. Het eerste was opgedragen aan het kennerspubliek van Ferrara en is harmonisch heel vooruitstrevend – Monteverdi verzamelde zijn beste werken uit de jaren 1590, zoals het prachtige *Sfogata le stelle* op tekst van Ottavio Rinuccini – maar gaat nog steeds uit van een traditioneel vijfstemmig *a cappella* ensemble. *Il Quinto Libro dei Madrigali* gaat stilistisch een stap verder: Monteverdi introduceert er de *stile concertato* (waarbij partijen met elkaar dialogeren) en schrijft voor het eerst een *basso continuo* voor zoals ook het geval is in *T'amo mia vita*. De madrigalen met *continuo* in het eerder conservatieve Zesde Madrigaalboek uit 1614 lijken sterk op die van het Vijfde Madrigaalboek, maar andermaal gaat Monteverdi een stap verder: monodische passages (waar slechts één stem en de begeleidende *basso continuo* weerklinken) waren in het Vijfde Madrigaalboek nog schuchter en schaars. In het Zesde Madrigaalboek duiken ze frequent op en zijn ze volledig geïnte-

greerd in het ensemble. Een mooi voorbeeld hiervan is het luchtige *Qui rise Tirsi* (op tekst van de populaire dichter Giambattista Marino), één van de weinige opgewekte madrigalen in een bundel die draait rond verlies en afscheid en opent met het beroemde *Lamento d'Arianna*.

Monteverdi's twee laatste madrigaalbundels zijn heel grootschalig opgevat en bevatten elk meer dan twee uur muziek. Qua stijl zijn ze erg heterogeen en ook de kwaliteit van de poëzie varieert sterk van bedenkelijk tot voortreffelijk. *Il Settimo Libro dei Madrigali* uit 1619 was opgedragen aan Catharina de Medici ter gelegenheid van haar huwelijk met Ferdinando Gonzaga. De bundel opent met *Tempo la cetra*, met een instrumentale *Symphonia*, gevolgd door een lang monodisch werk in de *stile rappresentativo*, de dramatische recitatiefstijl waarbij de zanger of zangeres daadwerkelijk een rol vertolkt of de stem van de dichter verklankt. Het Achtste Madrigaalboek verscheen in 1638 onder de veelzeggende titel *Madrigali guerrieri ed amorosi*. De thematiek van liefde en oorlog als twee zijden van eenzelfde munt wordt er in al zijn facetten aanschouwelijk gemaakt en gekruid door wat Monteverdi in zijn voorwoord omschreef als de *stile concitato*, de geagiteerde stijl (gekenmerkt door snelle herhaalde noten). Het beroemde *Combattimento di Tancredi e Clorinda* is in dat verband exemplarisch, net als *Hor che'l ciel e la terra*, één van Monteverdi's meest beklijvende madrigalen voor zes zangers, twee violen en *basso continuo*, op tekst van Francesco Petrarca.

Jens Van Durme, Collegium Vocale Gent, 2019

09/05

Abdij van Park, kerk
20.30u

Concertinleiding door Pieter Mannaerts, Huis van de Polyfonie (19.30u)

Monica Piccinini superius

Kristen Witmer superius

Benedict Hymas altus

Guy Cutting tenor

Tore Denys tenor

Wolf Matthias Friedrich bassus

Bojan Cičić viool

Anais Chen viool

Ageet Zweistra cello

Joe Carver violone

Bart Naessens klavecimbel

Thomas Boysen theorbe

Philippe Herreweghe

artistieke leiding

Collegium Vocale Gent

Collegium Vocale Gent werd opgericht in 1970 op initiatief van Philippe Herreweghe samen met een groep bevriende studenten. Het ensemble paste als een van de eerste de nieuwe inzichten inzake de uitvoering van barokmuziek toe op de vocale muziek. Deze authentieke, tekstgerichte en retorische aanpak zorgde voor een transparant klank-
idoom waardoor het ensemble in nauwelijks enkele jaren tijd wereldfaam verwierf en te gast was op alle belangrijke podia en muziekfestivals van Europa, de Verenigde Staten, Rusland, Zuid-Amerika, Japan, Hong-Kong en Australië. Sinds 2017 organiseert het ensemble in het Italiaanse Toscane een eigen zomerfestival: Collegium Vocale Crete Senesi.

Collegium Vocale Gent bouwde onder leiding van Philippe Herreweghe een omvangrijke discografie op met meer dan 100 opnamen, voornamelijk bij de labels Harmonia Mundi France en Virgin Classics. In 2010 startte een nieuw opnameproject waarbij Philippe Herreweghe samen met Outhere-Music zijn eigen label (PHI) oprichtte om in volledige artistieke vrijheid een rijke en gevarieerde catalogus uit te bouwen. Ondertussen zijn een twintigtal opnamen beschikbaar met vocale werken van Bach, Byrd, Beethoven, Brahms, Dvořák, Gesualdo, Haydn en Victoria. Recente opnames omvatten onder meer Carlo Gesualdo's Zesde Madrigaalboek (LPH 024), Monteverdi's Mariavespers (LPH 029), Sonn und Schild, cantates 4-70-80 van J.S. Bach (LPH 030).

www.collegiumvocale.com

Un giro de begl'occhi

Een bloemlezing uit madrigalen van Claudio Monteverdi
(1567-1643)

Occhi un tempo mia vita

Giovanni Baptista Guarini/Libro III, 1592

Tempo la cetra

Giambattista Marino/Libro VII, 1619

T'amo, mia vita

Giovanni Baptista Guarini/Libro V, 1605

Poi che del mio dolore

Anonim/Libro I, 1587

Sfogava con le stelle

Ottavio Rinuccini/Libro IV, 1603

Baletto – De la bellezza le dovute lodi

Monteverdi/Scherzi, 1607

Altri canti di Marte

Giambattista Marino/Libro VIII, 1638

Interrotte speranze

Giovanni Baptista Guarini/Libro VII, 1619

Dolcissimi legami

Torquato Tasso/Libro II, 1590

Si dolci è'l tormento

Quarto scherzo, 1624

Qui rise, o Tirsi

Giambattista Marino/Libro VI, 1614

Chiome d'oro, bel tesoro

Anonim /Libro VII, 1619

Hor che'l ciel e la terra

Francesco Petrarca/Libro VIII, 1638

Occhi un tempo mia vita

Occhi, un tempo mia vita,
occhi, di questo cor fido sostegno,
voi mi negate, ahimè, l'usata aita?
Tempo è ben di morire, a che più tardo?
A che torcete il guardo?
Forse per non mirar come v'adoro?
Mirate almen ch'io moro.

Tempo la cetra

Tempo la cetra, e per cantar gli onori
di Marte alzo talor lo stil e i carmi.
Ma invan la tento e impossibil parmi
ch'ella già mai risoni altro ch'amori.

Così pur tra l'arene e pur tra' fiori
note amorose Amor torna a dettarmi,
né vuol ch'io prend'ancora a cantar d'armi,
se non di quelle, ond'egli impiaga i cori.

Or umil plectro a i rozzi accenti indegni,
musa, qual dianzi, accorda, in fin ch'al canto
de la tromba sublime il Ciel ti degni.

Riedi a i teneri scherzi e dolce intanto
lo Dio guerrier temprando i ferri sdegni,
in grembo a Citerea dorma al tuo canto.

Ach, ogenpaar dat ooit mijn leven was!
Ach, ogen, trouwe gidsen van dit hart!
Ontzegt ge mij, ocharm! uw hulp en steun?
Tijd om te sterven. Waarom draal ik nog?
Waarom wendt ge u af?
Om niet te zien hoezeer ik u aanbid?
Kijk liever hoe ik sterf!

Ik stem de lier en om de lof te zingen van Mars,
verhef ik soms de stijl en verhoog de toon van de gezangen,
maar ik probeer tevergeefs en het lijkt mij onmogelijk
dat ze ooit andere dan liefdesklanken zal voortbrengen.

Zowel in het strijd- als in het bloemenperk
keert Amor dus terug om mij verliefde noten te dicteren
en hij laat niet toe dat ik nog van wapens zing
tenzij dan van deze die harten verwonden.

Nu dan, Muze, stem eindelijk zoals weleer
het nederige plectrum met zijn ruwe, onwaardige tonen,
opdat de Hemel u het hoogste bazuingeschal waardig
zou keuren.

Keer terug tot de zachte spelereien en bij uw gezang
bedwingt de Oorlogsgod zijn woeste verontwaardiging
en slaapt hij intussen zachtjes in Venus' schoot.

T'amo, mia vita

T'amo, mia vita – la mia cara vita
dolcemente mi dice e in questa sola
sì soave parola
par che trasformi lietament' il core
per farmene signore.
O voce di dolcezza e di diletto!
Prendila tost' Amore,
stampala nel mio petto,
spiri solo per lei l'anima mia.
T'amo mia vita, la mia vita sia.

“Ik houd van je, mijn liefste,” zegt mijn liefste
op liefdevolle toon,
en met die zes beminnelijke woorden
lijkt zij mij zorgeloos de heerschappij
over haar hart te geven.
O honingzoete stem, bron van genot!
Toe Amor, vang die stem
en berg haar in mijn borst!
Laat zij mijn lichaam met haar stem bezielen!
“Ik houd van je, mijn liefste” doet mij leven.

Poi che del mio dolore

Poi che del mio dolore
tanto ti nutri, Amore
libera mai quest'alma non vedrai,
fin che per gl'occhi fore
lasso non venga il core.

Omdat je, Liefdesgod,
je voedt met mijn verdriet,
zul je mijn ziel zich nimmer zien bevrijden,
totdat mijn moede hart
zal vlieden door mijn ogen.

Sfoga con le stelle

Sfoga con le stelle
un inferno d'amore
sotto notturno cielo il suo dolore.
E dicea fisso in loro:
- O imagini belle de l'idol mio ch'adoro,
sì com'a me mostrate
mentre così splendete
la sua rara beltate,
così mostrate a lei
i vivi ardori miei,
la fareste col vostr'aureo sembiante
pietosa sì come me fate amante.

Een minnaar, ziek van liefde,
sprak tot de sterren in
de avondhemel van zijn hartepijn.
Hij zei, zijn blik geheven:
“O evenbeelden van mijn lieveling,
terwijl jullie daar stralen,
doet jullie glans mij denken
aan haar zeldzame schoonheid.
Toon haar op deze wijze
hoe ik van liefde gloei!
Vervul haar, als ze jullie stralen ziet,
van zachtheid jegens mij die haar bemint!”

De la bellezza le dovute lodi

De la bellezza le dovute lodi
celebriam con lieto canto
e tu Ciprign'intanto
de tuoi prieghi altera godi.
Godi pur ch'alta vittoria
si prepara a meriti tuoi
onde chiara ogi fra noi
splenderai per nuova gloria.

E' la bellezza un raggio
de la celeste luce
che quasi un Sol di Maggio
temprat'ardor n'adduce.
Quinci nel nostro core
nascono i fior d'amore.

Chi di tal lume non splend'ornato
dirsi beato in van presume
che'vil tesoro son gemm'et oro
e valor cade contro beltade.

Ben sallo Alcide il forte
da duo begl'occhi vinto
quantunque avvinto
traesse il cor da le tartaree porte
e sallo il Dio de l'arme
de l'ira e del furore
quando la Dea d'Amore
gl'impon che si disarmo.

Ond'ei cangiato stile
mansueto ed humile
mirando il suo bel volto
la spada oblia fra belle braccio accolto.

Dunque a lei che di beltate
ottenne il pregio e'l vanto
quest'altare alme ben nate
concordi al nostro canto
guidano in queste valli
per far l'honor quest'amorosi balli.

Laat ons de schoonheid prijzen
met vrolijke gezangen.
Geniet intussen, Venus,
van al uw goede daden!
Weer is een grote liefde
hier dankzij u geboren.
U straalt bij ons vandaag
van immer nieuwe glorie.

Schoonheid wordt ons geschonken
door licht vanuit de hemel
dat als een zon in mei
een milde warmte geeft,
opdat in onze harten
de bloem der liefde bloeit.

Wie door dat hemels licht
nooit is beschenen, zal zich
vergeefs gelukkig wanen.
Want goud en edelstenen
zijn waardeloze schatten
en deugd valt bij de schoonheid in het niet.

Zelfs Hercules moest zwichten,
bezweken voor twee ogen,
terwijl hij zelf geketend
vocht voor zijn leven bij de hellepoort.
En de god Mars moest zwichten,
de god van toorn en strijd,
toen Venus hem beval
zijn wapens neer te leggen.

Toen is de oorlogsgod,
gehoorzaam en deemoedig,
betoverd door haar schoonheid,
door haar omarmd zijn wapens snel vergeten.

Om haar die voor haar schoonheid
geprezen wordt te eren
zet deze groep voorname edelingen
op de maat van dit lied
in deze schone dreven
de eerste stappen
van deze bruiloftsdans.

Altri canti di Marte

Prima parte

Altri canti di Marte, e di sua schiera
gli arditi assalti, e l'honorate imprese,
le sanguigne vittorie, e le contese,
i trionfi di morte horrida, e fera.

Io canto, Amor, da questa tua guerriera
quant'hebbi a sostener mortali offese,
com'un guardo mi vinse, un crin mi prese:
historia miserabile, ma vera.

Seconda parte

Due belli occhi fur l'armi, onde traffitta
giacque, e di sangue invece amaro pianto
sparse lunga stagion l'anima afflitta.

Tu, per lo cui valor la palma, e'l vanto
hebbe di me la mia nemica invitta,
se desti morte al cor, dà vita al canto.

Interotte speranze

Interotte speranze, eterna fede,
fiamme e strali possenti in debil core;
Nutrir sol di sospir un fero ardore
e celar il suo mal quand'altri il vede;

Seguir di vago e fuggitivo piede
l'orme rivolte a volontario errore;
Perder del seme sparso e'l frutto e'l fiore
e la sperata al gran luir mercede;

Far d'uno sguardo sol legge ai pensieri
e d'un casto voler freno al desio,
e spender lacrimando i lustru interi:

Questi ch'a voi, quasi grand fasci invio,
donna crudel, d'aspri tormenti, e fieri,
saranno i trofei vostri e'l rogo mio.

Laat anderen zingen van Mars en zijn troepen,
van stoutmoedige aanvallen en roemvolle wapenfeiten,
van bloedige overwinningen en conflicten,
van de triomfen van de afgrijpselijke en wrede dood.

Ik zing, Amor, over die krijgster van u,
die mij dodelijke aanvallen heeft doen ondergaan,
over hoe een blik mij overwon, een haarlok mij verstrikte,
een ellendig maar waar verhaal.

Twee mooie ogen waren de wapens waardoor
mijn ziel, doorboord, geveld lag en ze, geteisterd,
lange tijd, in plaats van bloed, bittere tranen
heeft geplengd.

Gij, door wiens kracht mijn onbedwingbare vijandin
de palm en de roem van de overwinning op mij heeft
behaald, als gij mijn hart aan de dood hebt gegeven,
geef leven aan mijn zang.

Gebroken hoop, eeuwig geloof,
felle vlammen en krachtige stralen in een zwak hart,
een hartstochtelijk vuur aanwakkeren door zuchten alleen,
en de ellende verbergen voor de blik van anderen,

met voeten op de dool en op de vlucht,
de sporen volgen die leiden naar een vrijwillige dwaling,
van het uitgestrooide zaad de vrucht en de bloem verliezen,
evenals de met felle hunkering verhoopte beloning,

met slechts één blik de gedachten decreteren
en door kuise wilskracht het verlangen intomen
en hele jaren wenend doorbrengen:

dit stuur ik u, wrede vrouwe, als een bundel
bittere en meedogenloze kwellingen.
Ze zullen uw trofee en mijn brandstapel zijn.

Dolcissimi legami

Dolcissimi legami
di parole amoroze
chi me legò da scherz'e non mi scioglie.
Così egli dunque scherz'e così coglie?
Così l'alme legate
sono ne le catene insidiose?
Almen chi sí m'allacia
mi leg'ancor fra quelle dolci braccia.

Si dolce è'l tormento

Si dolce è'l tormento
ch'in seno mi sta,
ch'io vivo contento
per cruda beltà.
Nel ciel di bellezza
s'accreschi fierezza
et manchi pietà:
Che sempre qual scoglio
all'onda d'orgoglio
mia fede sarà.

La speme fallace
rivolgam'il piè.
Diletto ne pace
non scendano a me.
E l'empia ch'adoro
mi nieghi ristoro
di buona mercè:
Tra doglia infinita
tra speme tradita
vivrà la mia fè.

Per foco e per gelo
riposo non hò
nel porto del cielo
riposo avrò.
Se colpo mortale
con rigido strale
il cor m'impiegò
cangiando mia sorte
col dardo di morte
il cor sanerò.

Met allerzoetste ketens
van liefdevolle woorden
bond hij mij vast. Hij maakt ze niet meer los.
Pleeft hij al schertsend zo zijn prooi te vangen?
Zijn onze zielen nu
door dit arglistig staal voorgoed verbonden?
Moge degeen die zich aan mij verbond
mij nu dan zoetjes in zijn armen sluiten!

Zo zalig is de kwelling
die ik draag in mijn hart
dat ik tevreden leef
onder een wrede schoonheid.
Laat in de hemel het schone
maar gruwelijker worden
en de barmhartigheid ontbreken.
Want als een eeuwige rots
in de branding zal de trots
van mijn trouw zijn.

Naar bedrieglijke hoop
wenden wij onze schreden,
laat vreugde noch vrede
mij bezoeken.
En laat die harteloze die ik aanbid
mij de verkoeling ontzeggen
van haar zoete genade:
tussen oneindig leed
tussen verraden hoop
zal mijn trouw leven.

Door vuur en door ijs
vind ik geen rust,
pas aan de hemelpoort
zal ik ze vinden.
Als een dodelijke slag
met een hard wapen
mijn hart verwond heeft,
zal ik mijn lot verwisselen
met de pijl des doods
en mijn hart genezen.

Se fiamma d'amore
già mai non senti
quel rigido core
ch'il cor mi rapì,
se nega pietate
la cruda beltate
che l'alma invaghì:
ben fia che dolente,
pentita e languente
sospirimi un dì.

Qui rise, o Tirsi

Qui rise, o Tirsi, e qui ver me rivolse
le due stelle d'Amor la bella Clori;
Qui per ornarmi il crin, de'più bei fiori
al suon dele mie canne un grembo colse.
O memoria felice, o lieto giorno.

Qui l'angelica voce e le parole,
c'humiliaro i più superbi Tori;
Qui le Gratie scherzar vidi, e gli Amori
quando le chiome d'or sparte raccolse.
O memoria felice, o lieto giorno.

Qui con meco s'assise, e qui mi cinse
del caro braccio il fianco, e dolce intorno
stringendomi la man, l'alma mi strinse.
Qui d'un bacio ferimmi, e'l viso adorno
di bel vermiglio vergognando tinse.
O memoria felice, o lieto giorno.

Als het liefdesvuur is opgelaaid
in dat kille hart
dat mijn hart heeft gestolen,
als genade ontzegd wordt
door de wrede schoonheid
die mijn ziel betoverde:
dan is het goed dat zij
lijdend, berouwvol en kwijnend
mij op een dag
zal bewenen.

Hier lachte ze, o Thryrsis, en hier heeft zij
de twee sterren van Amor naar mij gewend,
de mooie Cloris.
Hier heeft zij om mijn haar met de fraaiste bloemen
te tooien, bij de klank van mijn fluit een boeket geplukt.
O gelukkige herinnering, o blije dag.

Hier klonken haar engelenstem en haar woorden
die de wildste Stieren temden.
Hier zag ik de Gratiën en de Liefdesgoden schertsen
toen zij haar losse gouden haar samenbond.
O gelukkige herinnering, o blije dag.

Hier zat ze samen met mij en hier omvatte ze
met haar dierbare arm mijn lenden en terwijl
ze zachtjes mijn hand vatte, nam ze mijn ziel.
Hier heeft ze mij met een kus verwond en haar
bevallig gelaat kleurde met het mooie rood van de
schaamte. O gelukkige herinnering, o blije dag.

Chiome d'oro, bel tesoro

Chiome d'oro, bel tesoro,
tu mi leghi in mille modi
se t'annodi, se ti snodi.
Candidette perle elette,
se le rose che coprite
discoprite, mi ferite.
Vive stelle, che sì belle
e sì vaghe risplendete,
se ridete m'ancidete.
Preziose, amorse,
coralline labbra amate,
se parlate mi beate.
O bel nodo per cui godo,
o soave uscir di vita,
o gradita mia ferita!

Gouden haardos, kostelijke schat,
gij bindt mij op duizend wijzen
zowel samengebonden als loshangend.
Uitgelezen witte pareltjes,
als de rozen die u bedekken,
u onthullen, verwonden jullie mij.
Levendige sterren, die zo mooi
en gracieus schijnen,
als jullie lachen, doden jullie mij.
Kostbare, verliefde,
beminde, koraalrode lippen,
als jullie praten, maken jullie mij gelukkig.
O fraaie boeien waarvan ik geniet,
o zoet vertrek uit het leven,
o verwonding door mij gewild.

Hor che'l ciel e la terra

Prima parte

Or che'l ciel e la terra e'l vento tace
e le fere e gli augelli il sonno affrena,
notte il carro stellato in giro mena
e nel suo letto il mar senz'onda giace,

Nu hemel, aarde en wind zwijgen,
en de slaap dieren en vogels vasthoudt,
voert de nacht de sterrenwagen op zijn ronde,
en ligt de zee zonder golven in zijn bedstee.

veggio, penso, ardo, piango; e chi mi sface
sempre m'è inanzi per mia dolce pena:
Guerra è'l mio stato, d'ira et di duol piena,
et sol di lei pensando ò qualche pace.

Ik waak, denk, verga en ween; en zij die mij vernietigt
staat mij voortdurend voor de geest door
mijn zoete pijn;
en alleen door aan haar te denken vind ik wat vree:

Seconda parte

Così sol d'una chiara fonte viva
move'l dolce e l'amaro ond'io mi pasco;
Una man sola mi risana e punge;

Zo ontspringen uit éénzelfde heldere levensbron
de zoetheid en de bitterheid, waaraan ik mij voed:
éénzelfde hand geneest en kwetst;

E perché'l mio martir non giunga a riva,
mille volte il dí moro e mille nasco;
Tanto da la salute mia son lunge.

En om mijn martelgang niet tot aan de oever
te laten komen, moet ik duizendmaal daags sterven,
en duizendmaal herboren worden; zover ben ik nog
van mijn goedvoelen.

10/05

InAlto

Abdij van Park, kerk 20.30u
Concert

Teatro spirituale

Teatro spirituale

Boete en vasten in Rome rond 1610

InAlto voert de toehoorder terug naar het Rome van het begin van de zeventiende eeuw. Meer dan een halve eeuw eerder was – de in 1622 heilig verklaarde – Filippo Neri (1515-1595) er uit Firenze aangekomen. Hij stichtte de congregatie van de oratorianen, die paus Gregorius XIII in 1575 officieel erkende en kreeg de kerk van Santa Maria in Vallicella toegewezen. Op deze plaats werd de Chiesa Nuova (“Nieuwe Kerk”) opgetrokken, die vanaf 1577 in gebruik werd genomen. De constructiewerken duurden voort tot na het overlijden van de stichter en de binneninrichting, met het hoogaltaar van Pieter Paul Rubens, dateert uit het begin van de zeventiende eeuw.

Onder impuls van Filippo Neri zelf speelde muziek in de Chiesa Nuova een belangrijke rol. Als seculiere geestelijken werd het leven van de oratorianen niet door het getijdengebed bepaald. Bovenop de misvieringen hielden zij echter wel dagelijkse paraliturgische bijeenkomsten waarin plaats was voor gebed, lezingen en preken, maar ook voor geestelijke gezangen, waarvoor zowel vocalisten als instrumentalistes werden ingezet. Het niveau was vaak bijzonder hoog. De nadruk die Filippo Neri op de muziek legde en de faam die de kerk verwierf, trok professionele uitvoerders aan en bracht een aantal van hen er zelfs toe de congregatie te vervoegen. Het muzikaal netwerk van de oratorianen ging terug tot hun beginjaren, toen ze nog niet in de Chiesa Nuova resideerden maar opereerden vanuit de San Giovanni dei Fiorentini, de kerk van de Florentijnen in Rome. Een sleutelfiguur in deze pioniersperiode was Giovanni Animuccia, die in 1555 Palestrina opvolgde als kapelmeester van de pauselijke Cappella Giulia. Vermoedelijk speelde hij een verbindende rol, die ervoor zorgde dat ook nog in de zeventiende eeuw verschillende zangers van de pauselijke kapel in het oratorium te horen waren. Net als hijzelf was ook zijn broer Paolo, *maestro di cappella* aan

achtereenvolgens, Sint-Jan van Lateranen en het hof van Urbino, actief als componist: diens madrigaal *S'allor che più sperai* zal in het begin van de zeventiende eeuw de basis vormen voor de gelijknamige *lauda*, die InAlto in zijn programma heeft verwerkt.

Onder de eerste groep oratorianen die aan de Santa Maria in Vallicella waren verbonden, bevond zich de Spanjaard Francisco Soto de Langa. Alhoewel hij zijn faam vooral ontleende aan zijn kwaliteiten als sopraan van de pauselijke kapel, is er van hem ook muziek bekend. Bij het schrijven van *Come ti veggio* paste hij de techniek toe van het contrafact, een vocaal werk met een nieuwe tekst op een bestaande melodie. In dit geval gaat het om *Come ti vedo*, een dialoog tussen de gepersonifieerde ziel en Christus, die Soto de Langa omvormde tot een mariaal lied met een anti-Calvinistische inslag. Zowel het origineel als het contrafact behoren tot het genre van de *lauda*. Tijdens zijn opleiding in het dominicaner klooster van San Marco in Firenze had Filippo Neri met deze – eenstemmige of meerstemmige – religieuze liederen kennism gemaakt. Door hun niet-liturgisch karakter kwamen ze bij uitstek in aanmerking voor de dagelijkse samenkomsten van de congregatie. Het gebruik van de volkstaal sloot bovendien aan bij de ingesteldheid van de oratorianen die, vanuit de sociale bewogenheid van hun stichter, ijverden voor een meer laagdrempelige geloofsverspreiding en -beleving. Dit laatste is ook van toepassing op de canzonetta's, strofische liederen van componisten als Paolo Quagliati en Girolamo Frescobaldi, beiden eveneens actief in Rome. Ook om een religieuze boodschap te brengen, aarzelden ze overigens niet om naar profane teksten terug te grijpen: voor zijn madrigaal *Crudele, acerba, insorabil morte* gebruikte Luca Marenzio verzen van Petrarca, waarbij de klacht om de geliefde Laura getransponeerd wordt naar de bewening van de kruisdood van Christus.

De thema's van de composities werden in belangrijke mate bepaald door de achtergrond en de persoonlijkheid van Filippo Neri. Behalve met de *lauda* had hij in het San Marco-klooster in zijn vaderstad immers ook kennism gemaakt met de ideeën van de boeteprediker Savonarola. De

oproep om zich af te keren van de wereldse *vanitas* (de “ijdelheid”) om de verdoemenis van de hel te vermijden en de weg naar de hemel veilig te stellen, kreeg ook in de Chiesa Nuova een muzikale vertaling. Niet enkel het Latijnse motet *Emendemus in melius* van Antonio Cifra past binnen deze thematiek, maar ook de inspiratiebron voor het programma van InAlto: sinds het einde van de zestiende eeuw werd in de Chiesa Nuova de muziek, in handschrift en druk, verzameld die tijdens de zowel liturgische als paraliturgische diensten werd uitgevoerd. Alhoewel een aantal bronnen nog steeds ter plaatse zijn, is een belangrijk deel na de Italiaanse eenmaking (1870) geconfisqueerd. In de Biblioteca Nazionale Centrale wordt hierdoor een tot voor kort onbekend en onbestudeerd manuscript bewaard (Mss musicali 133) met zeven boetepsalmen, elk voor één stem – vier voor sopraan en drie voor tenor – en steeds voorzien van een *basso continuo*. Deze monodische composities in een declamatorische stijl en ondersteund door instrumenten waren binnen het toenmalige muzikale landschap atypisch, maar sluiten wel aan bij de ontwikkelingen die in de Chiesa Nuova in gang waren gezet.

Filippo Neri en zijn volgelingen gaven immers niet enkel een impuls aan de religieuze uitvoeringspraktijk, maar zorgden ook voor vernieuwing. Met zijn *Rappresentazione di Anima e di Corpo*, waarvan InAlto de *Sinfonia* brengt, profileerde Emilio de Cavalieri zich als de gangmaker van het *recitar cantando*, het zingend reciteren. Zijn compositie op een tekst van de oratoriaan Agostino Manni werd tijdens het heilig jaar 1600 in de Chiesa Nuova verschillende malen uitgevoerd, in aanwezigheid van de hoge Romeinse geestelijkheid. In het begin van de zeventiende eeuw trok Giovanni Anerio de lijn verder door. Met zijn *Teatro armonico spirituale* kreeg het religieus muziektheater vaste vorm binnen de samenkomsten van de congregatie. Meteen was ook de aanzet gegeven tot de ontwikkeling van een nieuw genre dat haar naam draagt: het oratorium. Op die manier nam de Chiesa Nuova binnen het Rome van de Contrareformatie op muzikaal vlak een zowel eigen als eigenzinnige plaats in.

Ann Kelders

Bronnen: voor meer informatie, zie de bijdragen van Daniele Filippi en Lambert Colson in het boekje bij de cd van het ensemble InAlto *Teatro Spirituale. Rome C. 1610* (Ricercar – 2019) en het (onuitgegeven) proefschrift van Rosemarie Darby, *The Liturgical Music of the Chiesa Nuova, Rome (1575-1644)* [The University of Manchester, 2018].

IO/05

Abdij van Park
kerk 20.30u

Concertinleiding door Frederic Delmotte, Huis van de Polyfonie (19.30u)

Alice Focroulle superius

Stéphanie Leclercq altus

Olivier Coiffet tenor

Guillaume Oly bassus

Lambert Colson cornetti

Susanna Defendi trombone

Guy Hanssen trombone

Bart Vroomen trombone

Lies Wyers lirone

Simon Linné theorbe

Marc Meisel klavecimbel en orgel

InAlto

InAlto heeft als doel om zowel vocale als instrumentale muziek te verkennen en tussen beide een soort van dialoog tot stand te brengen. Beroemde barokcomponisten uit Europa, zoals Monteverdi, Schütz of Praetorius, hebben ons prachtige muziek nagelaten. Maar tegenwoordig bestaat er een reëel gevaar om niet te kunnen overtuigen met muziek die niet meer de onze lijkt. Door een grondige studie van de beschikbare bronnen en door de beste 'historisch geïnformeerde' muzikanten te selecteren, probeert InAlto het beste uit het repertoire te halen. Uiteindelijk beschouwt InAlto historische muziekinstrumenten als moderne uitdrukkingsmiddelen.

www.inalto.fr

Teatro spirituale

Ricerca 19 a 4

Paolo Quagliati (1555-1628)

De profundis clamavi (Psalm 129)

Anonim (Mss musicali 133)

Sinfonia

Emilio de' Cavalieri (1550-1602)

Satiati uomo carnale

Paolo Quagliati

Domine ne in furore tuo (Psalm 37)

Anonim (Mss musicali 133)

Come ti veggio

Francisco Soto de Langa (1534-1619)

Recercata

Giovanni de Macque (1548/1550-1614)

Emendemus in melius

Antonio Cifra (1584-1629)

Crudele, acerba, inesorabil morte

Luca Marenzio (1553-1599)

S'alhor che più sperai

Paolo Animuccia (ca. 1500-1569)

Canzon Quinta a 4

Girolamo Frescobaldi (1583-1643)

Domine in furore tuo (Psalm 6)

Anonim (Mss musicali 133)

Signor io t'ho confitto

Giovanni Francesco Anerio (1567-1630)

De profundis clamavi

De profundis clamavi ad te, Domine:
Domine, exaudi vocem meam
fiant aures tuae intendentes
in vocem deprecationis meae.
Si iniquitates observabis, Domine.
Domine, quis sustinebit
quia apud te propitiatio est propter legem
tuam sustinui te, Domine.
Sustinuit anima mea in verbum eius
speravit anima mea in Domino.
A custodia matutina usque ad noctem
speret Israel in Domino.
Quia apud Dominum misericordia
et copiosa apud eum redemptio
et ipse redimet Israel
ex omnibus iniquitatibus eius.
Gloria patri, et spiritui sancto.
Sicut erat in principio,
et nunc, et semper
et in secula seculorum. Amen.

Satiati huomo carnale

Satiati huomo carnale
d'ogn'hor cometer male,
che te n'andrai piangendo in parte poi
ov' à Dio pagherai gl'eccessi tuoi.

Godi, core ostinato
di star sempre in peccato,
che te n'andrai piangendo al foco eterno
a pagar le tue colpe in sempiterno.

Segui pur, peccatore
d'offendere il Signore,
che te n'andrai piangendo in loco rio
senza speranza di veder mai Dio.

Deh, pensa a i casi tuoi
hora che far lo poi,
che è gran folia, per breve, e falso bene
perder il cielo, e haver l'eterne pene.

Uit de diepten roep ik tot U, Heer:
Heer, verhoor mijn gebed,
laat uw oren aandachtig luisteren
naar de inhoud van mijn smeekbeden.
Als u op fouten gaat letten, Heer,
Heer, wie zal dan nog standhouden?
Want bij U is vergeving en om Uw voorschriften
zoek ik steun bij U, Heer.
Mijn ziel steunt op Zijn woord;
mijn ziel hoopt vurig op de Heer.
Laat ook Israël hopen op de Heer,
van de ochtendwake tot aan de nacht.
Want bij de Heer is genade
overvloedig is bij Hem de verlossing.
Zelf zal Hij Israël bevrijden
uit al zijn fouten.
Glorie aan de Vader, en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin,
nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Verzadig u, mens van vlees,
door onophoudelijk kwaad te plegen,
en gij zult wenend naar een plaats gaan,
waar gij God voor uw uitpattingen zult betalen.

Geniet, koppig hart,
van altijd in zonde te leven,
en gij zult wenend naar het eeuwige vuur gaan,
om voor altijd voor uw fouten te betalen.

Doe dan maar verder, zondaar,
met de Heer te beledigen,
en gij zult wenend naar een vreselijke plaats gaan,
zonder hoop om God ooit te zien.

Overweeg uw daden dus, nu gij dit kunt doen,
want het is een grote dwaasheid om voor
een vluchtig en vals goed
de hemel te verliezen en eeuwige pijnen te ondergaan.
Heer, straf mij niet in uw toorn,
tuchtig mij niet in uw gramschap.

Domine ne in furore tuo

Domine, ne in furore tuo arguas me,
neque in ira tua corripas me;
quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi
et confirmasti super me manum tuam.
Non est sanitas in carne mea a facie irae tuae,
non est pax ossibus meis, a facie peccatorum meorum;
quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput
meum et sicut onus grave gravatae sunt super me.
Putruerunt et corruptae sunt cicatrices meae,
a facie insipientiae meae.
Miser factus sum et curvatus sum usque in finem,
tota die contristatus ingrediebar.
Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus
et non est sanitas in carne mea.
Afflictus sum et humiliatus sum nimis,
rugiebam a gemitu cordis mei.
Domine, ante te omne desiderium meum
et gemitus meus a te non est absconditus.
Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea
et lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum.
Amici mei et proximi mei
adversum me appropinquaverunt et steterunt
et qui iuxta me erant de longe steterunt
et vim faciebant qui quaerebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates
et dolos tota die meditabantur.
Ego autem tamquam surdus non audiebam
et sicut mutus non aperiens os suum.
Et factus sum sicut homo non audiens
et non habens in ore suo redargutiones.
Quoniam in te, Domine, speravi
tu exaudies me, Domine Deus meus.
Quia dixi ne quando supergaudeant mihi inimici mei
et dum commoventur pedes mei super me magna
locuti sunt.
Quoniam ego in flagella paratus sum
et dolor meus in conspectu meo semper.
Quoniam iniquitatem meam annuncio
et cogitabo pro peccato meo.
Inimici autem mei vivunt et confirmati sunt super me
et multiplicati sunt qui oderunt me inique.
Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi
quoniam sequebar bonitatem.
Non derelinquas me, Domine Deus meus,
ne discesseris a me.
Intende in adiutorium meum,
Domine Deus, salutis meae.

Uw pijlen zijn in mij gehecht,
hard heeft uw hand mij getroffen.
Niets is aan mijn lichaam meer heel,
steeds blijft uw gramschap mij aanzien,
niets meer is in mijn binnenste gaaf,
steeds meer staart mijn zonde mij aan.
Ja, mijn schuld rijst boven mij uit,
als een last te zwaar om te dragen.
Vervuild en met stinkende wonden
zie ik mijn dwaasheid in het gelaat.
Gekromd ben ik, diep gebogen,
alle dagen ga ik in het zwart.
Mijn lendenen branden van koorts,
niets is er meer gaaf aan mijn lichaam.
Verlamd ben ik, stukgebroken –
ik kan schreeuwen, zó hamert mijn hart.
Heer, al mijn verlangen ligt vóór u,
u ontgaat niet hoe ik zucht.
Mijn hart bonst, mijn kracht is vergaan,
straks begeeft mij het licht van mijn ogen.
Vrienden keren zich af van mijn nood,
die mij na staan houden zich verre.
Mijn belagers spannen hun strik,
die mij kwaad willen spellen mij onheil
en fluisteren de dag lang hun leugens.

Dan houd ik mij doof, wil niet horen;
een doofstomme: hij opent geen mond.
Ik werd een man die niet hoort,
die geen wederwoord in de mond heeft.
Al mijn hoop, Heer, stel ik op u,
op uw antwoord, mijn Heer en mijn God.
Ik denk: als ze maar niet om mij lachen,
trionferen als struikelt mijn voet.

Haast verlies ik de grond waar ik sta,
en mijn enige gezelschap is mijn pijn.
Zie, ik wil bekennen mijn schuld,
bekommerd ben ik om mijn zonde.
Maar springlevend mijn vijanden, weerbaar,
ongeteld die vol arglist mij haten.
Het goede lonend met kwaad,
met vervolging mijn drang naar het goede.
Heer, laat mij niet alleen,
mijn God, blijf niet verre van mij.
O, kom mij spoedig te hulp,
Heer, wees gij mijn redding!

Come ti veggio

Catholico

Come ti veggio oimè di dolor cinta,
e'l volto tinta di color di morte!
O Vergin forte, chi t'hà si piagata,
ben cruda è stata.

Vergine

L'empia, ribela, e scelerata gente,
che non si pente del suo grav'errore,
strettomì'l core, a me trafisse'l petto,
e al mio Diletto:

Perfida gente al Sol di luce priva,
sempre più viva al mal'oprar'e intenta,
ch'a fede spenta il ben'oprar non vale,
e al Ciel non sale.

Hor la cagion tu senti, ond'io mi doglia,
che non si toglia al tenebroso loco
molto, ne poco il denso oscuro velo,
per trarl'al Cielo.

Emendemus in melius

Emendemus in melius
quae ignoranter peccavimus:
ne subito praeoccupati die mortis,
quaeremus spatium
poenitentiae et invenire
non possimus.
Attende, Domine, et miserere:
quia peccavimus tibi.

Crudele, acerba, inesorabil Morte

Crudele, acerba, inesorabil Morte,
cagion mi dàì di mai non esser lieto,
ma di menar tutta mia vita in pianto
e i giorni oscuri et le dogliose notti.
I mei gravi sospir' non vanno in rime
e'l mio duro martir vince ogni stile.

De christen

Hoe zie ik u, omgord met smart,
uw gelaat getint met de kleur van de dood.
O sterke Maagd, wie heeft u verwond,
wie is er zo wreed geweest?

De Maagd

Het goddeloze, rebelse en misdadige volk,
dat geen berouw heeft over zijn zware dwaling,
heeft het hart doen krimpen en de borst doorboord,
van mij en van mijn Beminde Zoon.

Het verraderlijke volk, verstoken van het licht van de Zon,
altijd meer gedreven en geneigd om kwaad te doen,
waarvoor, door een uitgeblust geloof, ijveren voor
het goede geen waarde heeft en dat de Hemel
niet zal bereiken.

Nu begrijpt gij de oorzaak van mijn pijn,
omdat de ondoorzichtige, duistere sluier
op geen enkele manier van het donker oord
wordt weggehaald om hem naar de Hemel te voeren.

Laat ons weer goedmaken
al de zonden die wij begingen
in onwetendheid:
want verdwaasd zouden wij plots
op onze stervensdag naar tijd
moeten zoeken voor onze boete
en tijd zou er niet zijn.
Waak over ons, Heer, en vergeef ons:
want wij hebben tegen U gezondigd.

Wrede, bittere, onvermijdelijke Dood,
gij geeft mij de reden waarom ik nooit gelukkig ben,
maar wenend door het leven ga,
door donkere dagen en trieste nachten.
Mijn diepe zuchten worden niet in rijm gevat
en mijn zware marteling is machtiger dan elke stijl.

S'alhor che più sperai

S'alhor che più sperai
dal Ciel conforto,
freddo mi giacque e smorto,
che poss'io più sperare
in tanto mio soffrire
se non vedermi alzare
di Dio la man, ch'accresca il mio martire,
ond' io veng' à morire?
Ma pria ch'io mora,
gridarò : "O Bontade,
Vergin'oimè pietade!"

Domine ne in furore tuo

Domine, ne in furore tuo arguas me:
neque in ira tua corripas me.
Miserere mei, Domine,
quoniam infirmus sum:
sana me, Domine,
quoniam conturbata sunt ossa mea.
Et anima mea turbata est valde:
sed tu, Domine, usquequo?
Convertere, Domine, et eripe animam meam;
salvum me fac propter misericordiam tuam.
Quoniam non est in morte qui memor sit tui;
in inferno autem quis confitebitur tibi?
Laboravi in gemitu meo;
lavabo per singulas noctes lectum meum;
lacrimis meis stratum meum rigabo.
Turbatus est a furore oculus meus;
inveteravi inter omnes inimicos meos.
Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem,
quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.
Exaudivit Dominus deprecationem meam;
Dominus orationem meam suscepit.
Erubescant, et conturbentur vehementer omnes
inimici mei;
convertantur, et erubescant valde velociter.

Daar waar ik op meer steun
van de Hemel had gehoopt,
bleef ik koud en bleek liggen.
Wat kan ik nog meer verwachten
in mijn onmetelijk lijden
tenzij dat ik zou zien dat Gods hand zich opricht
die mijn marteling zal doen toenemen
tot ik kom te sterven?
Maar voor ik heenga,
zal ik schreeuwen: o, goedheid,
ach, Maagd, heb medelijden.

Heer, straf mij niet in uw toorn,
tuchtig mij niet in uw gramschap.
Heer, erbarm U,
mijn bloei is vergaan,
Heer, genees mij,
mijn kracht is teniet
en ontrust is mijn ziel bovenmate.
En Gij, Heer, Gij – tot hoe lang?
Keer weder, Heer, maak mij weer vrij,
verlos mij krachtens uw goedheid:
in de dood wordt Gij niet meer gekend,
wie kan U in het dodenrijk loven?
Kreunend en afgemat
schrei ik nacht aan nacht op mijn bed,
doordrenk ik mijn peluw met tranen;
mijn ogen, van wanhoop half blind,
staren dof op al mijn belagers.
Komt mij met uw verraad niet te na!
Want de Heer heeft mijn schreien gehoord.
Hij heeft acht op mijn smeken geslagen,
mijn gebed – de Heer neemt het aan.
Hoe smadelijk verslagen weldra
mijn vijanden alle te zamen:
in een oogwenk met schande op de aftocht!

Signor, io t'ho confitto

Signor, io t'ho confitto
su questa dura croce
e la tua pena atroce
nasce dal mio delitto.
O chiodi, o lancia, o spine
deh me sol trafiggete.
Me ferite e pungete
me sol ch'egli è ben dritto.

Heer, ik heb u genageld
aan dit wrede kruis
en uw vreselijke pijn
komt voort uit mijn misdaad.
O nagels, o lans, o doornen,
alleen mij zouden jullie moeten doorboren.
Verwond me, steek mij
en enkel mij, want Hij is rechtvaardig.

II / 05

Sollazzo Ensemble

Abdij van Park, kerk 20.30u
Concert

De blinde broers in Brugge

Een portret van vier beroemde vedelspelers
uit de vijftiende eeuw

II/05

Abdij van Park
kerk 20.30u

Concertinleiding door Elise Simoens, Huis van de Polyfonie (19.30u)

Perrine Devillers superius
Sophia Danilevskaia vedel
Anna Danilevskaia
vedel en artistieke leiding

Sollazzo Ensemble

Sinds de oprichting in 2014 in Bazel staat Sollazzo Ensemble onder leiding van Anna Danilevskaia, die vedel speelt en studeerde bij Pedro Memelsdorff en aan de Schola Cantorum in Bazel bij Paolo Pandolfo. Het ensemble bestaat uit muzikanten met verschillende muzikale achtergronden en legt zich toe op muziek van de middeleeuwen en de vroege renaissance.

In 2014 won Sollazzo Ensemble de *Vier Jahreszeiten*, een kamermuziekwedstrijd van de Schola Cantorum en in 2015 de *York Early Music International Young Artists Competition*. Een samenwerking met de BBC leverde in 2016 een eerste cd op met de titel *Parle qui veut – Moralizing Songs of the Middle Ages*. Deze cd won intussen verschillende prijzen. Sollazzo was één van de vier ensembles die in de zomer van 2018 voor de wereldpremière zorgden van het volledige Leuven Chansonnier tijdens Laus Polyphoniae. Het ensemble neemt in samenwerking met de Alamire Foundation en AMUZ het volledige repertoire van het nieuw ontdekte handschrift op.

www.sollazzoensemble.com

De blinde broers in Brugge

Een portret van vier beroemde vedelspelers uit de vijftiende eeuw

Jehan Ferrandes en Jehan de Cordoval, beiden vedelspelers en beiden blind, zijn vandaag vooral bekend door de indruk die hun muziek maakte op Guillaume Dufay en Gilles Binchois. De ontmoeting in 1434 tussen de musici en de befaamde componisten is overgeleverd in de *Champion des Dames* van Martin le Franc:

Tu as les auugles ouy
Jouer a la court de bourgongne
Nas pas certainement ouy
Fust il jamais telle besongne
Jay veu binchois auoir vergongne
Et soy taire emprez leur rebelle
Et dufay despite et frongne
Quil na melodie si belle

Je hebt de blinden horen spelen
aan het hof van Bourgondië.
Heb je ze niet gehoord? Zeker wel.
Was er ooit zo een moeilijke taak?
Ik heb gezien dat Binchois bij hun rebec
beschaamd en stil was
en dat Dufay stamelde en bromde
dat hij zo geen mooie melodie had.

[transcriptie van de passage in het handschrift Brussel, KBR, 9466 (folio 120 verso), afkomstig uit de librije van de Bourgondische hertogen en vervolgens in het bezit van Margaretha van Oostenrijk]

Om in dienst te komen van de Bourgondische hertogen, hadden Ferrandes en Cordoval het Iberisch schiereiland verlaten en zich rond 1433 in Brugge gevestigd. Ondanks hun blindheid bouwden ze, omringd door de interessantste componisten uit hun tijd, gedurende decennia een indrukwekkende carrière uit. Het eerste deel van het concert is aan hen gewijd en laat composities van, onder andere, Dufay en Binchois horen, die in Bourgondische kringen weerklonken. Naast andere documenten is er ook een beschrijving overgeleverd van de muzikale praktijken aan het hof, waarin verhaald wordt hoe de vedelspelers een lied van Dufay uitvoerden en een zanger met de naam Paquette begeleiden. Johan Huizinga schreef in zijn baanbrekende studie over de Franse en Bourgondische cultuur: *In het laatst der Middeleeuwen is de grondtoon van het leven die van bittere zwaarmoedigheid*. Deze ‘Bourgondische melancholie’ die zich in zwaarmoedige melodieën en introspectieve verzen vertaalt, heeft de muziek in de omgeving van Ferrandes en Cordoval duidelijk bepaald.

In dit milieu groeiden Ferrandes’ twee zonen, Johannes en Carolus, de protagonisten van het tweede concertgedeelte, op. Zij erfden zowel de blindheid als het muzikale talent van hun vader en werden, geboren en getogen in Brugge, doordrongen van een bloeiende muzikale cultuur. Later ontplooiden zij zich tot de beroemdste vedelspelers van hun generatie, zij behaalden beiden een doctoraat in de theologie en bekleedden op het einde van hun leven de bijzonder prestigieuze positie van rector van de Parijse universiteit. Op hun muzikaal pad kruisten zij componisten met een zin voor experiment, zoals Alexander Agricola, die ze in Parijs ontmoetten, of Johannes Tinctoris, die in zijn traktaten uitgebreid en vol lof over hen spreekt. Werk van deze componisten is vermoedelijk aan hen opgedragen. Vele stukken die met hen in verband kunnen worden gebracht, zijn bewerkingen van composities uit het repertoire van hun vader. Zo is *De tous biens plaine* van Hayne van Ghyzeghem later gebruikt als basis voor nieuwe versies door diverse andere componisten. In dit concert horen we het originele werk, evenals twee andere zettingen, respectievelijk opgedragen aan Johannes en Carolus. Ook het spoor van het enigmatische *Cecus non judicat de*

coloribus ('de blinde herkent geen kleuren'), een contrapuntisch meesterwerk van Agricola, leidt naar Johannes en Carolus: in het Segovia Manuscript waarin deze compositie is opgenomen, staan zij vermeld.

De portretten laten de opkomst van een nieuw type musicus zien: de solist. Terwijl uit deze periode meestal enkel componisten gekend zijn, halen de vier vedelspelers louter door hun muzikale uitvoering de geschiedenisboeken.

De blinde broers in Brugge

Ferrandes en Cordoval, vedelspelers aan het Bourgondische hof

Adieu mon joyeux souvenir – instrumentaal
Guillaume Dufay (ca. 1400-1474)

Triste plaisir
Gilles Binchois (1400?-1460)

J'ayme celui qui s'en va
Pierre Fontaine (ca. 1380-1450) en Guillaume Dufay

Amours mercy – instrumentaal
Gilles Binchois

Mon cuer s'enfuit
Anoniem uit het Cyprus Chansonnier

Qu'es mi vida preguntais
Johannes Cornago (ca. 1400-1475)

Souvent je m'esbat
Anoniem uit het Handschrift van Bayeux

Sans faire de vous departie
Pierre Fontaine (1380-1450)

De blinde broers Johannes en Carolus

Jeloy mors – instrumentaal

Anoniem uit het Buxheimer Orgelbuch,
naar Gilles Binchois

Luffile – instrumentaal

Anoniem uit het Buxheimer Orgelbuch

La bonne et belle

Anoniem uit het Cyprus Chansonnier

Helas l'avoy je desservi

Anoniem uit het Leuven Chansonnier

Henri Phlippet

Anoniem uit het Leuven Chansonnier

D'ung aultre amer – instrumentaal

Johannes Tinctoris (1435-1511) en
Anna Danilevskaia (1987-) naar een chanson
van Johannes Ockeghem (1410-1497)

Ay-je rien fet?

Alexander Agricola (1445-1506)

Le grant desir d'aymer m'y tient

Loyset Compère (ca. 1445-1518)

Triste plaisir

Triste plaisir et douloureuse joie,
aspre douceur, reconfort ennuyeux,
ris en plourant, souvenir oublieux
m'accompaignent combien que seul je soie.

Embuechez sont, afin qu'on ne le voie
dedens mon cuer, en l'ombre de mes yeux.

C'est mon tresor, ma part et met monjoie,
de quoi Dangier est sur moy envieux.
Bien le sera, s'il me voit avoir mieulx
quant il a dueil de ce qu'Amours m'envoie.

J'ayme celui

J'ayme bien celui qui s'en va
en priant Dieu qui le conduie.
S'il me tient pour sa seule amyne
mon cuer lui obeira.
Jusques a ce qu'il revendra
jamais ne feray chiere lie.

J'ayme celui [...]

Mon cuer aultre ne choisira
fors que lui seul, jour de ma vie,
quelque chose que nul en die,
tous jours de lui me souvendra.

J'ayme bien [...]

Droef plezier en pijnlijke vreugde,
schrijnende zachtheid, onaangename troost,
lach bij het wenen, vergeetachtige herinnering
vergezellen mij, al ben ik dan alleen.

Zij zitten verschanst, opdat men het niet zou zien,
diep in mijn hart, in de schaduw van mijn ogen.

Het is mijn schat, mijn lot en mijn opperste geluk
dat Onderdrukking jaloers op mij is.
Dat zal zij wel zijn als zij ziet dat ik het beter heb
terwijl zijzelf verdrietig is om wat liefde mij toebedeelt.

Ik hou van hem die weggaat,
terwijl hij God smeekt hem te leiden.
Als hij mij als zijn enige geliefde beschouwt,
zal mijn hart hem gehoorzamen.
Tot hij zal terugkeren,
zal mijn gelaat niet opgewekt zijn.

Ik hou van hem [...]

Mijn hart zal geen andere kiezen
dan hij, licht van mijn dagen.
Dat niemand er wat van zegt,
elke dag zal ik hem mij herinneren.

Ik hou van hem [...]

Mon cuer s'enfuit

Mon cuer s'en fuit de fortune en bon port
quant il s'en vait vers la seüre porte
dou lieu qu'a tous les bons est seür port.
Dire bien puis par un tres vrai raport
et sans mentir, verité le raporte.

Mon cuer s'en fuit [...]

Parquoy peut on entrer en tout confort,
sans trover qui jamais le desconforte;
Pour quoi tous lyés dis et sans desconfort.

Mon cuer s'en fuit [...]

Qu'es mi vida preguntays

Qu'es mi vida preguntays
non vos lo quiero negar
bien amar e lamentar
es la vida que me days.

Quien vos pudiera servir
tam bien como yo he servido
mi trabaxado vivir
quien pudiera haver sofrido.

Para que me preguntays
la pena que he de passar
pues amar e lamentar
es la vida que me days.

Mijn hart vlucht weg van het lot naar een
voorspoedige haven.

Wanneer het zich begeeft naar een veilige toegang
tot een plaats die voor alle goede mensen een zekere
toevlucht is, kan ik zeggen, wis en waarachtig
– de realiteit toont het aan:

Mijn hart vlucht weg [...]

waarlangs men in alle rust kan binnengaan,
zonder geconfronteerd te worden met diegene die
het zou ontmoedigen.

Daarom zeg ik, geheel en al opgewekt
en vol vertrouwen:

Mijn hart vlucht weg [...]

Je vraagt: "Wat voor leven lijd je?"

Ik kan het je niet ontkennen,
beminnen en treuren
is het leven dat je me geeft.

Wie zou jou kunnen dienen
zoals ik gediend heb?
Wie zou mijn moeilijk leven
hebben doorstaan?

Waarom vraag je me
naar de pijn die ik moest doorstaan,
aangezien beminnen en treuren
het leven is dat je me geeft.

Souvent je m'esbas

Souvent je m'esbas
et mon cueur est-marry,
je vis en dueil
et en grant desplaisance.
Toutes les foiz
qu'il me vient souvenance,
c'est de la belle,
qui vers moy a failly.

Elle m'avoit promis
et baillé la foy,
qu'elle m'aimeroit
par sus tous loyaulment,
avec elle ung aultre trouvoy
de qui son plaisir faisoit
secrètement.

De leur faulx semblant
et d'elles je dy fy,
car tout leur fait
n'est que tromperye.
Est bien foul qui
en femme se fye,
car a bien pou
ilz font toutes ainsy.

De leur faulc'amour
et d'elles je dy fy,
car tout leur fait
ce n'est que decevance.
Est bien foul
qui en femm'a fiance,
car a bien pou
ilz sont toutes ainsy.

Vaak voel ik me teneergeslagen,
en is mijn hart geteisterd.
Ik ben in rouw
en zeer misnoegd.
Telkens een herinnering
in mij opkomt,
denk ik aan de schone
die me ontrouw is geweest.

Ze beloofde
en verzekerde me
dat ze me – boven allen –
trouw zou beminnen,
maar ik trof een andere aan haar zijde
met wie ze in het geheim
plezier maakte.

Met misprijzen kijk ik neer
op de vrouwen en hun valse schijn.
Alles wat ze doen,
is louter misleiding.
Dom is hij die
vertrouwen heeft in een vrouw,
want, op enkele uitzonderingen na,
doen ze allemaal hetzelfde.

Ik veracht hun valse liefdes
en henzelf.
Alles wat ze doen,
is enkel ontgoocheling.
Dom is hij die
vertrouwen heeft in een vrouw,
want, op enkele uitzonderingen na,
zijn ze allemaal hetzelfde.

Sans faire de vous departie

Sans faire de vous departie
mon cuer, mon corps tout vous ottrie,
ma belle dame par ma foy.
Par quy je suis mis hors d'ennyoy,
de tristesse et merancolye,
car vostre amour si fort me lie,
q'une bonne heure ne demie
ne puis avoir se ne vous voy.

Sans faire [...]

La bonne et belle

La bonne et belle sans per
je veuil/devons de fin cuer servir
qui, certes, la drite mer
de tout bien est; sans mentir.
Sa grace devons querir
vrai[e]ment en toute place,
car elle est pleine de grace.

Tres bien pleine est, sans fausser,
de tout bien et tout plaisir,
puis que Dieu vost habiter
en elle – pour redimir
tous nous et de mal garir;
Servons la de lie face,
car elle est pleine de grace.

Qui porroit tous raconter
ses grans biens ou proferir?
Certes nul, tant seut parler
sagement et sans falir;
Pourquoi tous d'un vrai desir
prions la que bien nous fasse,
car elle est pleine de grace.

Zonder van uw zijde te wijken,
schenk ik u alles, mijn hart en mijn lichaam,
mijn schone vrouwe, voorwaar.
Dankzij u ontsnap ik aan het gemis,
het verdriet en de melancholie,
want mijn liefde voor u bindt mij zozeer,
dat ik geen half uur, laat staan een uur,
kan doorbrengen zonder u te zien.

Zonder [...]

Zij die goed en mooi is zonder weerga,
ik wil / we moeten haar dienen met een nobel hart,
zij die, zonder liegen, zeker
de ware moeder is van al het goede.
We moeten waarlijk overal
haar genade afsmeken,
want zij is vol van gratie.

Zij is, zonder de waarheid geweld aan te doen,
vervuld van alle goed en alle vreugde,
want God wil leven
in haar om ons allen te verlossen
en te genezen van het kwaad.
Laten wij haar dienen met een blij gelaat,
want zij is vol van gratie.

Wie zou over al haar grote deugden
kunnen vertellen of ervan getuigen?
Waarlijk niemand kan zo wijs
en zonder falen spreken.
Daarom, laten wij allen met een oprecht verlangen
tot haar bidden opdat ze voor ons goed zou doen,
want zij is vol van gratie.

Helas l'avoy je desservy*

Helas lauoy je desseruy
Destre si rudeme[n]t traicte
Par dieu ne[n]ny car jay este
Cil q[ui] a loyaument seruy.

Je scay bien ce que vng soir je vy
Donc oncques puis ne fus haitie

Helas [...]

Quant je vy iouer a lenuy
Je congneu bien sa voulente
Inco[n]tinant ie la quitte
Car plus ny auoit de renuy

Helas [...]

Henri Phlippet*

[H]enri phlippet le vert me fais porter
Po[ur] ton douls [vie ?] que je vis si plaisa[n]t
Tu me sa[m]blois estre leal ama[n]t
Do[n]t mo[n] amour te vauls du tout donner

Car tu nes pas home po[ur] refuser
En fais en dis tu te portes vaillant

Henri phlippet [...]

Couvertement sans nul samblant monstrier
Mon poure cuer nuyt [et] jour va pensant
Contre fortune qui ne va che gardant
Pour nous tous deux en ses las attrapper

Henri phlippet [...]

Helaas, heb ik het verdiend
om zo niets ontziend te worden behandeld?
Bij God, zeer zeker niet, want ik ben het,
die loyaal ten dienste heeft gestaan.

Ik weet zeker wat ik op een avond heb gezien
en heb mij sindsdien nooit meer goed gevoeld.

Helaas [...]

Toen ik zag hoe ze de avances onderging,
had ik haar spel meteen door.
Ogenblikkelijk heb ik haar verlaten,
want daar was geen verweer meer tegen.

Helaas [...]

Henri Philippet, je doet mij groen dragen
omwille van je bekoorlijke [pik?], zo aangenaam
om zien. Je leek me een loyale minnaar,
daarom wil ik je al mijn liefde geven.

Je bent immers geen man om neen tegen te zeggen:
in woorden en daden gedraag je je onverschrokken.

Henri Philippet [...]

In het geniep en zonder iets te laten blijken,
probeert mijn arme hart dag en nacht een plan
te bedenken tegen Fortuna, daar zij er geen graten
in ziet om ons allebei in haar netten te strikken.

Henri Philippet [...]

** Transcriptie vanuit het Leuven Chansonnier*

Ay-je rien fet?

Ay je rien fet
contre vous, mon amy?
Ay je rien fet
pourquoi me blesunes tant?
Ay je rien fet
que vous fait desplicant?
Ay je sur moy rien
que vous fassi chez my?

Heb ik je iets misdaan,
mijn vriend?
Heb ik iets gedaan
dat je mij zo kwetst?
Heb ik iets gedaan
dat je gekrenkt heeft?
Is er iets in mij waardoor
je een afkeer hebt van mij?

Le grant desir d'aymer m'y tient

Le grand désir d'aymer m'y tient
quand de la belle me souvient
et du joly temps qui verdoie.

Tantost aller y m'y convient
vers celle-là qui mon cueur tient,
je croy qu'elle en aura grande joye.

[...]

Je suis celle qui rien ne tient
a son amy, quant il y vient
bien vous en monstrey la voye.

Ce faux jaloux souvent y vient,
lequel m'a dict qu'il me convient
delaisser l'amoureuse voye.

Mais mon amy, c'est pour néant,
car quant de vous il me souvient,
mon cuer vit et volle de joye.

Wanneer ik mij de schone herinner
en de mooie bloesemtijd,
bekruipt mij het groot verlangen om te beminnen.

Meteen wil ik gaan
naar haar die mijn hart bezit,
ik denk dat dit haar grote vreugde zal verschaffen.

[...]

Ik ben niet iemand die vasthoudt
aan haar minnaar wanneer hij komt,
ik zal u dit duidelijk maken.

Deze valse, jaloerse man komt hier vaak,
die mij gezegd heeft dat ik
het pad van de liefde moet verlaten.

Maar, mijn lief, dit is tevergeefs,
want wanneer mijn hart zich u herinnert,
komt het tot leven en springt het op van vreugde.

12/05

Cappella Mariana

Abdij van Park, kerk 15u
Concert

Johannes Tourout

Portret van een mysterieus componist in Boheemse bronnen

Johannes Tourout

Portret van een mysterieus componist in Boheemse bronnen

Sinds enkele decennia besteden onderzoekers aandacht aan Johannes Tourout (fl. 1450-1475) als de componist van werken overgeleverd in Centraal-Europese handschriften uit de tweede helft van de vijftiende eeuw: het betreft de befaamde Trente-codices, de Strahov Codex uit Praag en de Codex Speciálník uit Hradec Králové in Tsjechië. Vermits niet minder dan zeventien composities in deze bronnen aan Tourout worden toegeschreven, gaat men ervan uit dat hij in deze regio een zeker aanzien genoot. Lang werd aangenomen dat dit niet enkel te maken had met de kwaliteit van zijn werk, maar ook met een mogelijke band met een belangrijk Centraal-Europees machts- of cultuurencentrum. Het overgeleverd oeuvre, dat ten vroegste uit de jaren 1450 dateert, doet vermoeden dat hij op het ogenblik waarop hij in Centraal-Europa arriveerde, reeds een ervaren musicus was en dat zijn carrière elders een aanvang had genomen, waarschijnlijk in West-Europa. Het belangrijkste spoor in de zoektocht naar zijn biografie leidde naar de Habsburgse ‘Hofkantorei’ en daaraan verbonden zangers uit de Lage Landen.

In 2002 kwam er een onverwachte wending in het onderzoek rond Tourout: in dat jaar werd in het Archivio Secreto van het Vaticaan een in juli 1460 gedateerd document ontdekt, waarin aan Johannes Tourout een prebende wordt verleend aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Antwerpen. Johannes staat hierin beschreven als een geestelijke uit het bisdom Doornik en als ‘cantor’ (zanger) van Frederik III (keizer van het Heilig Roomse Rijk van 1452 tot 1493). De spelling van zijn naam ‘Tourout’ zou kunnen verwijzen naar het West-Vlaamse Torhout (Thourout in het Frans), misschien de plaats vanwaar hij afkomstig was. Zijn levens-

loop blijft evenwel nog steeds in mysterie gehuld. Dit document – tot nog toe de enige bron voor de biografie van de componist – maakte een einde aan eerdere speculaties en droeg bij tot de intensivering van het onderzoek naar zijn werk.

In de drie polyfoon gezette *ordinaria* voor de mis die van hem bekend zijn, komen zijn compositorische kwaliteiten het meest overtuigend tot uiting. De vierstemmige *Missa Mon oeil* is gebaseerd op een nog onbekend, maar vrijwel zeker wereldlijk, *cantus firmus*. Johannes Tourout beheerst alle verwerkingstechnieken van de melodie die toen bekend waren, zoals de imitatie- en de canonvorm. Deze uitzonderlijke kwaliteiten maken hem tot een buitengewone tijdgenoot van Johannes Ockeghem (1410/25-1497), aan wie hij in zijn werk zowel stilistisch als compositorisch refereert. Het motet *Recordare Virgo Mater* komt voor in de drie vernoemde bronnen. Het prachtige Magnificat is ook overgeleverd in het Napels handschrift, het enige manuscript buiten Centraal-Europa dat werk van Tourout bevat.

De rijke compositorische erfenis van de derde generatie Franco-Vlaamse polyfonisten is mooi geïllustreerd in het vierstemmige motet *Largire nunc mitissime* van Jacob Obrecht (1457-1505). Het motief, dat een hommage is aan Johannes Ockeghem, heeft vele tijdgenoten en volgelingen van Obrecht geïnspireerd. In de hier uitgevoerde vorm is het motet enkel bewaard in de Codex Speciálník. Cappella Mariana zal daarnaast ook het model voor deze compositie uitvoeren: de vroegst overgeleverde kopie van een werk van Obrecht, dat onder de titel *Lacen adieu* in een handschrift in Berlijn is opgenomen.

Domine Deus, toegeschreven aan “Dux Burgensis” (de hertog van Bourgondië), brengt ons bij Karel de Stoute, die niet enkel voorbestemd was voor het slagveld maar ook over muzikale en compositorische vaardigheden beschikte. Het werk is een contrafact van het chanson *Madame trop vous mesprenes* en is opgenomen in de Codex Speciálník. Het is een van de vele composities bewaard in de Tsjechische bronnen die, voorzien van een Latijnse (of helemaal geen) tekst, op Franse poëzie zijn gebaseerd. De inzet van de gotische harp voor de begeleiding getuigt van het rijke en verfijnde muzikale leven aan het Bourgondische hof.

12/05

Abdij van Park, kerk 15u
Concert

Michaela Riener superius

Tomáš Šele tenor

Vojtěch Semerád

tenor en artistieke leiding

Tomáš Král bariton

Jaromír Nosek bassus

Kateřina Ghannudi

renaissance harp

Jakub Kydlíček blokfluiten

Thomas Wimmer vedel, gamba

Cappella Mariana

Het in 2008 opgerichte Tsjechische ensemble specialiseert zich in het Engelse, Italiaanse en Vlaamse vocale repertoire uit de middeleeuwen, de renaissance en de vroeg barok.

Publiek en critici staan in bewondering voor de expressieve uitvoering, gebaseerd op intense aandacht voor de tekst.

Het ensemble staat garant voor de concertcyclus 'Lenten Fridays' die de traditie willen doen herleven van de muziekkuitvoeringen in het klooster van de Kruisridders met de Rode Ster, dichtbij de bekende Praagse Karelsbrug.

Het ensemble bestaat uitsluitend uit internationale artiesten en was te gast op de meeste festivals voor oude muziek. Cappella Mariana werkte samen met onder andere Bach Collegium Japan, Collegium Vocale Gent en Collegium 1704.

Artistiek leider Vojtěch Semerád, studeerde aan de Karel Universiteit van Praag en aan het Conservatoire national supérieur de musique et de danse de Paris. Hij is momenteel postgraduaat student aan het pauselijke instituut Musica Sacra in Rome, waar hij zijn interesse in gregoriaans en polyfonie verder verdiept.

www.cappellamariana.com

Johannes Tourout

Missa Mon oeil – Kyrie & Gloria

Adieu m'amour

Missa Mon oeil – Credo

O advocata

Recordare Virgo Mater

Lacen Adieu / Largire nunc mitissime
Jacob Obrecht (1457-1505)

Missa Mon oeil – Sanctus

Alme Pater
Johannes Pullois (?-1478)

Missa Mon oeil – Agnus Dei

Domine Deus
Dux Burgensis (?)

Benedicta semper sancta
Anoniem – instrumentaal

Magnificat

Kyrie

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Heer, ontferm U over ons.
Christus, ontferm U over ons.
Heer, ontferm U over ons.

Gloria

Gloria in excelsis Deo,
et in terra pax
hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te, benedicimus te,
adoramus te, glorificamus te.
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam,
Domine Deus, Rex caelestis,
Deus, Pater omnipotens, Domine Fili
unigenite, Jesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei,
Filius Patris,
qui tollis peccata mundi
miserere nobis,
qui tollis peccata mundi
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis,
quoniam tu solus sanctus,
tu solus Dominus,
tu solus altissimus, Jesu Christe.
Cum Sancto Spiritu
in gloria Dei Patris.
Amen.

Eer aan God in den hoge
en vrede op aarde
aan de mensen van goede wil.
Wij loven U, wij prijzen U,
wij aanbidden U, wij verheerlijken U.
Wij zeggen U dank
voor Uw grote heerlijkheid,
Heer God, hemelse Koning,
God, almachtige Vader, Heer,
eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods,
Zoon van de Vader,
Gij die wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons,
Gij die wegneemt de zonden der wereld,
aanvaard ons gebed.
Gij die zit aan de rechterhand van de Vader,
ontferm U over ons,
want Gij alleen zijt de Heilige,
Gij alleen de Heer,
Gij alleen de Allerhoogste, Jezus Christus.
Met de Heilige Geest
in de heerlijkheid van God de Vader.
Amen.

Adieu m'amour

Adieu m'amour,
adieu ma joye,
adieu le solas que j'avoye,
adieu ma loialle maistresse.

Le dire adieu tant fort me blesse
qu'il me semble que morir doye.

De desplaisir souvent lermoye,
il n'est reconfort que je voye
quant vous eslongne, ma princesse.

Adieu m'amour [...]

Je prie a Dieu qu'il me convoye
et doient que briefment vous revoye,
mon bien, m'amour et ma déese.
Car lors tout ennuy me delesse,
et apres payne joye aroye.

Adieu m'amour [...]

Vaarwel, mijn lief,
vaarwel, mijn vreugde,
vaarwel, de troost die ik had,
vaarwel, mijn trouwe meesteres.

Afscheid nemen kwetst mij zozeer
dat ik lijk te moeten sterven.

Ik ween vaak van verdriet.
Ik zie geen troost
wanneer ik wegga van u, mijn prinses.

Vaarwel, mijn lief [...]

Ik bid God dat hij mij vergezelt
en toelaat dat ik u binnenkort terugzie,
mijn goed, mijn liefde en mijn godin,
want dan zal alle smart mij verlaten
en na verdriet zal ik vreugde kennen.

Vaarwel, mijn lief [...]

Credo

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
Factorem caeli et terrae,
visibilem omnium et invisibilem.
Et in unum Dominum, Jesum Christum,
Filium Dei unigenitum,
et ex Patre natum
ante omnia saecula.
Deum de Deo, lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero,
genitum non factum,
consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt,
qui propter nos homines
et propter nostram salutem
descendit de caelis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto
ex Mariae virgine,
et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis
sub Pontio Pilato,
passus et sepultus est,
et resurrexit tertia die
secundum scripturas,
et ascendit in caelum,
sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria
judicare vivos et mortuos,
cujus regni non erit finis.
Et in Spiritum Sanctum,
Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit,
qui cum Patre et Filio
simul adoratur et conglorificatur,
qui locutus est per prophetas,
et unam sanctam catholicam
et apostolicam ecclesiam.
Confiteor unum baptisma
in remissionem peccatorum,
et expecto resurrectionem mortuorum
et vitam venturi saeculi.
Amen.

Ik geloof in één God,
de almachtige Vader,
Schepper van hemel en aarde,
van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.
En in één Heer, Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God,
en voor alle tijden
geboren uit de Vader.
God uit God, licht uit licht,
ware God uit de ware God,
geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader,
door wie alles geschapen is,
die voor ons, mensen,
en omwille van ons heil
uit de hemel is neergedaald.
En Hij is ontvangen van de Heilige Geest
uit de maagd Maria,
en is mens geworden.
Hij werd voor ons gekruisigd
onder Pontius Pilatus,
Hij heeft geleden en is begraven.
en Hij is verrezen op de derde dag
volgens de schriften,
en Hij is opgevaren ten hemel,
zit aan de rechterhand van de Vader.
En Hij zal wederkomen in heerlijkheid
om te oordelen levenden en doden
en aan Zijn Rijk komt geen einde.
Ik geloof in de Heilige Geest,
die Heer is en het leven geeft,
die voortkomt uit de Vader en de Zoon,
die met de Vader en de Zoon
tezamen wordt aanbeden en verheerlijkt,
die gesproken heeft door de profeten,
en in één heilige katholieke
en apostolische Kerk.
Ik belijd één doopsel
tot vergiffenis van de zonden,
en ik verwacht de opstanding van de doden
en het leven van het komend Rijk.
Amen.

O advocata

O advocata libera coram Salvatore
postulare propera consuetoque more,
ac pro gente misera benigno favore
natum tuum mitiga materno amore.

O Maria, mater pia, concede nos
celestis regni participes fore.

Recordare Virgo Mater

Recordare, Virgo Mater,
dum consteteris in conspectu Dei,
ut loquaris pro nobis bona
et ut avertat indignationem suam.

Ab hac familia
tu propicia,
Mater eximia,
pelle vicia,
fer remedia
reis in via,
dans in patria
vite gaudia.
Pro quibus dulcia
tu preconia,
laudes cum gracia
suscipe, pia Virgo Maria,
da gaudia nobis.

Lacen adieu

Lacen adieu
wel zoete partije,
ik zeg u vaarwel.
Ik ken u nu wel,
ons eeuwig bakkelein,
het werd een hel.
Ons zalig glijen
ontaardde in rammeien,
in bonken en in heien:
een ware hel.

Gij die vrij kunt voorspreken bij onze Heiland,
haast u, op de gebruikelijke wijze
en met welwillende aandacht,
tussen te komen voor het ellendige volk.
Stem uw zoon mild door uw moederlijke liefde.
O Maria, vrome moeder, sta ons toe
deelachtig te zijn aan het hemelse rijk.

Houdt in Uw gedachten, Moeder,
In het aanschijn onzes Heren
Niets dan goeds voor ons te beweren
Laat Hem zijn boosheid vergeten

U, Opperste Moeder,
trots van de familie,
verdrijf de zonden,
zalf onze wonden,
wij zondaars onderweg,
geef levensvreugde
in ons thuisland.
In ruil, Maria,
waardige, vrome Maagd,
ontvang van ons
niets dan lof en dank,
schenk ons die vreugde.

Sanctus

Sanctus, sanctus, sanctus
Dominus Deus Sabaoth!
Pleni sunt caeli et terra
gloria tua.
Hosanna in excelsis.
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

Heilig, heilig, heilig de Heer,
de God der hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde
van Uw heerlijkheid,
Hosanna in den hoge.
Gezegend Hij die komt in de naam des Heren
Hosanna in den hoge.

Alme pater

Alme pater magni orbis
quem colit regia celi
audi te precantes
potens regina etheris
virgo Cristum enixa
cum omni sanctorum senatu
tu nos facias semper tutos.

Lieve Vader van de wereld,
het hemelpaleis vereert U,
aanhoort onze gebeden,
en U, machtige Koningin der sferen,
moedermaagd van Christus,
met alle heiligen,
stel ons veilig, voor altijd.

Agnus Dei

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis!
Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis!
Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem!

Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons!
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons!
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
geef ons de vrede!

Domine Deus virtutum

Domine Deus virtutum,
converte nos:
ostende faciem tuam
et salvi erimus.

God de Vader van al wat goed is,
bekeer ons:
toon ons Uw aangezicht
zodat wij gered worden.

Magnificat

Magnificat anima mea Dominum
et exultavit spiritus meus in Deo
salutari meo.

Quia respexit humilitatem ancille sue:
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.

Quia fecit mihi magna qui potens est:
et sanctum nomen eius.

Et misericordia eius a progenie in
progenies timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo:
dispersit superbos mente cordis sui.

Deposuit potentes de sede,
et exaltavit humiles.

Esurientes implevit bonis:
et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum,
recordatus misericordiae suae.

Sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini eius in secula.

Gloria patri et filio et spiritui sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper
et in secula seculorum. Amen.

Mijn ziel prijst hoog de Heer
en mijn geest heeft zich verheugd in God,
mijn Redder.

Omdat Hij de nederigheid van Zijn
dienstmaagd heeft gezien:
want zie, van nu af aan zullen alle
generaties mij zalig prijzen.
Omdat Hij voor mij grote dingen heeft
gedaan: Hij die machtig is, en heilig is Zijn naam.

En Zijn barmhartigheid gaat van geslacht
tot geslacht: voor hen die Hem vrezen.

Hij heeft macht uitgeoefend met Zijn arm:
en hen uiteengeslagen, die trots zijn in
het denken van hun hart.
Machtigen heeft Hij van de troon
gestoten: en bescheiden mensen verheven.

Behoeftigen heeft Hij overladen met
gunsten: en de rijken met lege handen
weggestuurd.
Gesteund heeft Hij Israël, Zijn knecht: en
Zijn barmhartigheid kenbaar gemaakt.

Zoals Hij aan onze voorvaderen heeft
gezegd: Abraham en zijn nageslacht voor eeuwen.

Eer aan de Vader, de Zoon: en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin, nu en altijd: en
tot in eeuwigheid. Amen.

Partners

Alamire Foundation

De Alamire Foundation, Internationaal centrum voor de Studie van de Muziek in de Lage Landen, werd in 1991 opgericht als een samenwerkingsverband tussen KU Leuven, Onderzoeksgroep Musicologie en Musica, Impulscentrum voor Muziek. De organisatie stelt zich tot doel hoogkwalitatief onderzoek naar het muziekleven in de Lage Landen tot ca. 1800 te voeren, te stimuleren en te coördineren. Daarnaast is er aandacht voor de lokalisatie, inventarisatie en conservatie van het muzikaal patrimonium in Vlaanderen en voor de ontsluiting van dit vaak onbekend erfgoed voor een zo breed mogelijk publiek. Vandaag is de Alamire Foundation dankzij het Alamire Digital Lab en zijn expertisecentra – het Huis van de Polyfonie en de Library of Voices – meer dan ooit een dynamisch centrum met internationale uitstraling.

www.alamirefoundation.org
tel. 016 38 92 85

30CC

30CC – het cultuurentrepreneur van Leuven – is een vlag die vele ladingen dekt: van concerten over dans en literatuur tot theater. Ook op vlak van locaties is diversiteit troef: 30CC plant voorstellingen in de Schouwburg, de Minnepoort, het Wagehuys, de Romaanse Poort, de Predikherenkerk en andere schitterende plaatsen. Dit huis programmeert voor iedereen en gaat de uitdaging aan om Leuven ook op cultureel vlak te laten bruisen! Naast een grote kijkdoos wil 30CC ook een laboratorium zijn waar gewerkt wordt aan ideeën voor morgen: een creatieve vrijstaat waarin artiesten kunnen excelleren.

www.30CC.be
tel. 016 23 84 27

Abdij van Park

De Abdij van Park is een 42 hectare grote, groene oase aan de stadsrand van Leuven en een van de best bewaarde kloostercomplexen met alle elementen van een abdij uit het ancien régime. Om dit unieke, historische geheel niet verloren te laten gaan, sloot de norbertijnen-gemeenschap in 2003 een erfpachtovereenkomst af met de stad Leuven. De site werd opgedeeld in zones met aangepaste herbestemming. Zo werden de voormalige Mariapoort en Norbertuspoort gerestaureerd en als het Huis van de Polyfonie en de Library of Voices in gebruik genomen door de Alamire Foundation. Andere blikvangers zijn de abdijkerk, het Wagenhuis (Kerk in Nood) en PARCUM, Dialoogmuseum voor religie, kunst en cultuur. Voor het beheer van de abdij richtte de stad Leuven in 2017 de bvba Erfgoedsite Abdij van Park op, een dochterfiliaal van het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsontwikkeling Leuven. Het geheel van de abdij wordt thans door de stad Leuven gerestaureerd, met belangrijke steun van de Vlaamse overheid.

www.visitleuven.be/nl/abdij-van-park
tel. 016 40 01 51

Praktische informatie

Tickets

30CC / Ticketbalie, Rijschoolstraat 4-3000 Leuven

Tickettelefoon: 016 300 900

De tickettelefoon is open van dinsdag tot en met vrijdag van 12u tot 18u; op zaterdag van 12u tot 17u.

Online via www.30CC.be

Concertbalie: 45 minuten voor aanvang van de voorstelling kunnen op de concertlocatie tickets worden aangekocht.

Meer informatie over Passie van de Stemmen

www.alamirefoundation.org

contact@alamirefoundation.org

Telefoon: 016 38 92 85

www.30CC.be

info@30CC.be

Telefoon: 016 23 84 27

Uw steun

Steun het Leuven Chansonnier Fund.

Schenkingen zijn welkom op het rekeningnummer van de Koning Boudewijnstichting:

IBAN BE10 0000 0000 0404

BIC BPOTBEB1 (BPost bank)

Koloniënstraat (P28), 1000 Brussel

Structurele mededeling: 181/1140/00240

Giften vanaf €40 zijn fiscaal aftrekbaar.

samenstelling en redactie

Bart Demuyt
Annick Dumalin
Ann Kelders
Klaartje Proesmans
Jo Santy
Jens Van Durme

eindredactie

Bart Demuyt, Ann Kelders,
Klaartje Proesmans, Jo Santy

curator

Bart Demuyt

medewerkers

Stratton Bull
David Burn
Bart Demuyt
Lieve Depuydt
Annick Dumalin
Ann Kelders
Rudi Knoops
André Kockaerts
Roeland Pancken
Robrecht Penders
Klaartje Proesmans
Jo Santy
Stefan Van Lani
Maarten Vanderlinden
technische ploeg 30CC

vertalingen

met dank aan AMUZ
Ike Cialona
Walter Geerts
Ann Kelders
Klaartje Proesmans
Jo Santy

coverbeeld

Koninklijke Bibliotheek van België,
ms. 9466, detail

vormgeving

Pascal Van Hoorebeke

druk

Drukkerij Paesen

v.u. Bart Demuyt,
Mgr. Ladeuzeplein 21, 3000 Leuven
wettelijk depotnummer D/2019/12.118/1

Een initiatief van

Met dank aan onze mecenasen, subsidiënten en partners

